

roman gebladerd. Sinds tien jaar wist ik dat het een tweepersonsstuk zou worden. Onlangs heb ik het dan geschreven.”

“Wat interessant is aan *Quartet*, dat heb ik pas naderhand ontdekt, is dat het eigenlijk dezelfde structuur heeft als *Mauser*: hetzelfde soort conflict, dezelfde dramaturgie. Alleen speelt het zich in een salon af in plaats van op een slagveld.”

“In Keulen heeft Christof Nel *Mauser* ook zo geënceneerd: als een gevecht tussen een man en een vrouw en dat klopte. Ze hebben eigenlijk, acht jaar voor *Quartet*, *Quartet* geënceneerd met de tekst van *Mauser*. Dat was voor hun de enige mogelijkheid om met het thema revolutie en geweld om te gaan. Dat hele probleem was slechtsikbaar via een man-vrouw verhouding, slechts in zo'n verhouding hadden ze revolutionaire ervaringen.”

'Mauser' werd het eerst opgevoerd in Amerika.

“Ja.”

Welke relatie had men daar met zo'n tekst?

“Dat kan Ginka je beter vertellen. Zij had daar mee te maken. Ik was meer toeschouwer.”

G.T.: “Het enige wat vaststond was dat het door vrouwen zou gespeeld worden. Vooraf was er een interview over wat revolutie voor hen betekende. Dat leverde natuurlijk prachtige verhalen op uit Amerika. Dan improviseerde men op het thema geweld. En pas daarna werd het stuk gelezen en een standpunt ingenomen dat in de encenering werd ingebouwd. Eigenlijk was het de ontmoeting van twee werelden die ver uit elkaar liggen.”

Revolutie

H.M.: “Dat is ook een antwoord op je vraag naar de receptie in Oost en West. Bij ons is het begrip ‘revolutie’ positief bezet. Men kan het erover oneens zijn hoe concreet dat wel is, maar het begrip klinkt positief. In het Westen is het negatief. In Amerika natuurlijk meer dan elders omdat deze maatschappij, als produkt van een revolutie, de revolutie allang verdrongen heeft.”

Revolutie is een thema dat in uw werk vaak terugkeert, maar dat steeds minder aan de realiteit gebonden is. Is het slechts een herinnering?

“Een herinnering en een verwachting, denk ik. Voor mij is het hoofdprobleem dat er nog altijd geen universele geschiedenis is. Herinner je de beroemde rede van Hitler voor de industrieclub in 1932, waar hij vulgair-marxistisch beweerde dat de levensstandaard van de blanke soort slechts hoog gehouden kon worden ten koste van de levensstandaard van de andere rassen. En dat is niet meer mogelijk

met alleen economische middelen: daartoe heeft men ook politieke en militaire middelen nodig. De Duitse industrie heeft dat begrepen en daarom hebben ze Hitler ook geld gegeven”

“En die situatie is nog niet veranderd. In zoverre is revolutie altijd opnieuw een verwachting, waar ze ook plaats vindt.”

Revolutie is in uw werk verbonden met verraad.

“Dat heeft een heel simpele reden, denk ik. De revolutionaire stromingen van deze eeuw zijn alle min of meer uitgelokt door de oktoberrevolutie. En je kan het als een geluk of een ongeluk interpreteren dat het precies daar begonnen is.”

Privilege

In het Westen leeft de mythe dat Heiner Müller een dissident schrijver is. Gemeten aan het aantal opvoeringen in de DDR moet u wel een geverde dissident zijn.

“Ik geloof niet in zulke schema's. Het Westen meet slechts met twee categorieën: dogma of dissidentie, terwijl de realiteit daartussen ligt. Tussen die twee vindt ook de beweging plaats. Het zijn clichés die de media bedacht hebben en die geen realiteit raken.”

“Ik heb eens geprobeerd de oorzaken van die misverstanden over de DDR te beschrijven aan de hand van de revolutie in het onderwijs. Bij ons is het ‘onderwijsprivilege’ werkelijk doorbroken. Men is niet afhankelijk van economische factoren wanneer men wil studeren. Dat betekent dat er meer talent vrijkomt in de DDR dan men kan gebruiken. En talent sluit altijd de mogelijkheid in tot afwijking. Maar kunst is nu eenmaal een risico, zeker theater. Dus die risico's neem je erbij wanneer je de mensen laat werken of men verbiedt hen te werken.”

Kunt u het nog even over het woord privilege hebben?

“Het is een simpel voorbeeld dat het verschil tussen beide werelden illustreert. Ik had een tekst geschreven voor een conferentie in New York over postmodernisme, waarin het woord ‘privilege’ voorkwam in de negatieve betekenis die het voor ons heeft: je hebt iets ten koste van anderen. Voor de Amerikaanse vertaler was dat een onoplosbaar probleem, omdat het woord ‘privilege’ voor Amerikanen altijd iets positiefs is. Dat heeft ook te maken met het puritanisme: een privilege is iets wat je van God gekregen hebt, ook al kom je van God gekregen hebt, ook al komt het voort uit uitbuiting. Maar door zijn positieve inhoud was het dus onvertaalbaar. En dat is werkelijk de scheur die door deze wereld loopt.”

Annie Declerck en Luk Van den Dries

Philoktet (Dramaticon Teater Sofia)